

Mandat – arbeidsgruppe om tilknytningsformer for selvstendige rådgivere og konsulenter

I desember 2022 vedtok Stortinget endringer i reglene om innleie fra bemanningsforetak, jf. Prop. 131 L (2021–2022). Endringene trådte i kraft 1. april 2023, og innebar blant annet at adgangen til å leie inn arbeidstakere fra bemanningsforetak ved «arbeid av midlertidig karakter» ble opphevet. Det ble likevel gitt et forskriftsfestet unntak for innleie av rådgivere og konsulenter med spesialkompetanse, jf. arbeidsmiljøloven § 14-12 sjette ledd og forskrift 11. januar 2013 nr. 33 om innleie fra bemanningsforetak § 3.

Fra 1. januar 2024 ble det innført en godkjenningsordning for bemanningsforetak, jf. forskrift 4. juni 2008 nr. 541 om offentlig godkjenning av bemanningsforetak. Forskriften innebærer at alle bemanningsforetak som skal drive virksomhet i Norge, må være godkjent av Arbeidstilsynet, og at det er ulovlig å leie inn fra bemanningsforetak som ikke er godkjent, jf. forskriften § 11. Fra samme tidspunkt ble definisjonen av arbeidstakerbegrepet i arbeidsmiljøloven presisert og det ble innført en presumpsjonsregel for arbeidstakerklassifisering, blant annet for å hindre omgåelser og feilklassifiseringer, jf. arbeidsmiljøloven § 1-8 første ledd.

Disse endringene har bidratt til å synliggjøre en praksis, der både oppdragsgivere og selvstendige oppdragstakere, har lagt til grunn at selvstendige oppdragstakere med eget enkeltpersonforetak eller aksjeselskap, kan anses som bemanningsforetak som det kan leies inn fra etter reglene i arbeidsmiljøloven. I departementets veileder fremgår det imidlertid at innleiereglene i arbeidsmiljøloven i utgangspunktet ikke gjelder ved kjøp av tjenester fra enkeltpersonforetak og aksjeselskap som består av kun én person, og slike virksomheter er derfor heller ikke omfattet av godkjenningsordningen for bemanningsforetak.

Problemstillingen har skapt stort engasjement, blant annet fordi flere selvstendige IKT-konsulenter, som driver eget enkeltpersonforetak eller aksjeselskap, har opplevd å miste oppdrag som følge av at de ikke er omfattet av innleiereglene i arbeidsmiljøloven og ikke blir godkjent i bemanningsforetaksregisteret. Stortinget har i anmodningsvedtak nr. 842 bedt regjeringen «*vurdere et avgrenset unntak fra arbeidsmiljøloven slik at selvstendige IKT-rådgivere og konsulenter med spesialkompetanse fortsatt skal kunne levere arbeid og oppdrag*», jf. Innst. 449 S (2023–2024).

Saken reiser prinsipielle spørsmål om tilknytningsformer i arbeidslivet, herunder om grensedragningen mellom arbeidstakere og selvstendige oppdragstakere. Departementet oppfatter at både oppdragsgiverne og IKT-konsulentene i realiteten ønsker at konsulenten, i ulik grad, skal arbeide under oppdragsgivers ledelse og kontroll, og uten resultatansvar, men likevel ikke anses som arbeidstaker ansatt direkte hos oppdragsgiver.

Videre har saken vist at det er behov for mer kunnskap om hvilke tilknytningsformer som benyttes innen konsulent- og rådgivernæringen. Departementet har derfor igangsatt et forskningsprosjekt om kartlegging av organisering av arbeid og oppdrag innen konsulent- og rådgivningsvirksomhet, med frist 1. oktober 2025. Prosjektet skal bidra til økt kunnskap om

organiseringen av arbeid og oppdrag innen utvalgte bransjer innen konsulent- og rådgivningsvirksomhet.

For å følge opp Stortingets vedtak, har departementet besluttet å nedsette en partssammensatt arbeidsgruppe som skal kartlegge hvordan konsulent- og rådgivningsvirksomhet organiseres, identifisere oppdragsgivernes og oppdragstakernes behov, samt belyse eventuelle utfordringer og foreslå mulige løsninger. Dette er i tråd med forslaget som ble sendt på høring 18. desember 2024. Forslaget fikk bred støtte, både av arbeidstaker- og arbeidsgiversiden.

Høringsinnspill har pekt på at problemstillingen knyttet til bruk av innleie for selvstendige oppdragstakere gjør seg gjeldende også i andre bransjer enn IKT-bransjen. Arbeidsgruppens arbeid skal derfor ikke avgrenses til IKT-bransjen, men kan også omfatte andre bransjer hvor selvstendige rådgivere og konsulenter leverer tjenester.

Arbeidsgruppen skal:

- Beskrive gjeldende rett hva gjelder mulige tilknytningsformer for kjøp av konsulent- og rådgivertjenester, herunder fra enkeltpersonforetak og aksjeselskap hvor eier er eneste arbeidende person i virksomheten.
- Gjennomgå eksisterende kunnskapsgrunnlag og funn fra pågående forskningsprosjekt om kartlegging av organisering av arbeid og oppdrag innen konsulent- og rådgivningsvirksomhet som sluttføres 1. oktober 2025.
- Involvere relevante aktører og interessentgrupper på egnet måte, for eksempel ved å invitere nettverk for selvstendige rådgivere og konsulenter for å motta informasjon, innspill og drøfte relevante tema.
- På bakgrunn av gjeldende rett og kunnskapsgrunnlaget identifisere utfordringer og foreslå mulige tiltak slik at selvstendige konsulenter og rådgivere skal kunne levere tjenester, og oppdragsgivere skal kunne motta disse, på en hensiktsmessig måte. Tiltakene kan omfatte forslag til endringer i regelverk.
- Vurdere hvorvidt foreslåtte tiltak er i tråd med EØS-rettslige forpliktelser, eventuelt om og hvordan de kan innrettes for å være i tråd med forpliktelsene.
- Drøfte eventuelle prinsipielle sider ved foreslåtte tiltak, og vurdere forventede virkninger av slike tiltak.
- Foreslå mekanismer som hindrer at tiltakene undergraver presiseringene og endringene i arbeidsmiljølovens arbeidstakerbegrep, for eksempel ved at personer som i realiteten skulle hatt arbeidstakervern blir presset til å være selvstendige, og vurdere hensiktsmessige avgrensninger.

Det faller utenfor arbeidsgruppens mandat å på generelt grunnlag drøfte innstrammingene i innleiereglene, herunder når det skal være adgang til å leie inn arbeidstakere fra bemanningsforetak og produksjonsbedrifter, samt grensen mellom innleie fra produksjonsbedrift og bemanningsforetak. Arbeidet skal også avgrenses mot eventuelle skatterettslige og trygderettslige spørsmål.

Arbeidsgruppen skal legge fram sine vurderinger og forslag i en rapport til Arbeids- og inkluderingsdepartementet innen 1. april 2026.